

Vlaganje v raziskave na področju trajnosti za konkurenčno in odporno Evropo

Združenje poudarja, da mora vse večji poudarek EU na konkurenčnosti, odpornosti in gospodarski varnosti iti z roko v roki z nadaljnjimi vlaganji v raziskave na področju trajnosti in podnebja. Medtem ko napredujejo razprave o 10. okvirnem programu in Evropskem skladu za konkurenčnost, morajo raziskave na področju trajnosti ostati strateška prednostna naloga za reševanje medsebojno povezanih okoljskih, družbenih in gospodarskih izzivov EU ter za krepitev njene blaginje in odpornosti.

Poleti 2026 je Evropa doživela ekstremno vročino, dolgotrajne vročinske valove, suše in druge ekstremne podnebne pojave, vključno z obsežnimi gozdnimi požari. Poleg izgube tisočih [človeških življenj](#) in hudih posledic za kakovost življenja Evropejcev so tudi [gospodarski učinki](#) teh dogodkov hudi. Negativni učinki na BDP v EU so ocenjeni na približno 1 %, kar ustreza približno 180 milijardam evrov. Med dejavniki, ki prispevajo k tem stroškom, so nižji pridelki poljščin in manjša proizvodnja mlečnih izdelkov ter posledično zvišanje cen hrane. Dodaten primer je vpliv podnebnih motenj na glavne vodne poti, kar ima neposredne posledice za gospodarsko dejavnost.

V razpravah o naslednjem okvirnem programu za raziskave in inovacije (FP10) ter prihajajočem Evropskem skladu za konkurenčnost (ECF) se vse bolj poudarja, da morajo biti konkurenčnost, odpornost, pripravljenost in gospodarska varnost v središču politične agende EU. Ta premik k močnejšemu poudarku na konkurenčnosti odpira pomembna vprašanja o tem, kako razumemo in iščemo rešitve za podnebne spremembe in druge izzive trajnosti. **Čeprav se trenutne razprave včasih obravnavajo kot potreba po kompromisih med konkurenčnostjo, trajnostjo in varstvom okolja, je dolgoročna blaginja EU odvisna od njene sposobnosti, da skupaj obravnava podnebne spremembe, izgubo biotske raznovrstnosti, varnost virov, konkurenčnost in družbeno odpornost.** Soočanje s kompleksnostjo in medsebojnimi povezavami med temi cilji lahko pomaga spodbuditi usklajene ukrepe, ki vodijo k širšim ali koristnejšim rezultatom na različnih področjih.

V skladu z [mnenjem](#) Odbora Evropskega parlamenta za okolje, podnebje in varnost hrane (ENVI) o predlogu za ustanovitev Evropskega sklada za konkurenčnost združenje The Guild meni, da zeleni prehod ter dolgoročna konkurenčnost in blaginja EU gresta z roko v roki. Kot je poudarjeno v [Draghijevem poročilu](#), so dekarbonizacija ter raziskave in naložbe v trajnostne tehnologije ključna orodja za doseganje dolgoročne gospodarske blaginje in odpornosti. Odpornost in varnost EU sta na primer tesno povezani z zmanjševanjem odvisnosti od uvoza nafte in plina v daljšem časovnem obdobju, pri čemer se domača dekarbonizacija vse bolj razume kot pomemben vidik energetske varnosti. Evropski zeleni dogovor in njegovi cilji bi morali še naprej usmerjati gospodarske politike in strategije EU.

Raziskave na področju trajnosti kot strateška prednostna naloga

Združenje poudarja, da je treba raziskave na področju trajnosti priznati kot ključno strateško raziskovalno področje in da ne smejo biti zgolj podkategorija drugih prednostnih nalog financiranja. Potreba po večji trajnosti v Evropi je splošno priznana, potrebne pa so raziskave, ki bodo podprle zeleni prehod, vključno z ugotovitvami o temeljnih vzrokih podnebnih sprememb, strategijah in strukturnih ovirah za transformativne spremembe. Takšnega prehoda ni mogoče doseči brez nenehnih vlaganj v vrhunske raziskave, ki obravnavajo

medsebojne povezave med podnebjem, biotsko raznovrstnostjo, prehranskimi sistemi, vodo, zdravjem, kmetijstvom, bioekonomijo in družbenimi spremembami.

Evropske univerze imajo ključno vlogo pri ustvarjanju dokazov, znanja, zmogljivosti in inovacij, potrebnih za podporo temu prehodu. Zveza poudarja pomen [sistemskega razmišljanja](#) in potrebo po doseganju ciljev podnebne nevtralnosti na način, ki uravnava potrebe državljanov po socialni koheziji, gospodarski blaginji, energetski odpornosti ter telesnem in duševnem zdravju, hkrati pa varuje kulturno dediščino, kulturne identitete in povezanost skupnosti. **V tem kontekstu je edinstvena sposobnost univerz za interdisciplinarno raziskovanje bistvena prednost pri reševanju tako podnebne kot naravne krize ter drugih nujnih družbenih potreb.**¹ Centri za raziskovanje podnebja in interdisciplinarni inštituti danes predstavljajo pomembno evropsko prednost. 10. okvirni program bi moral graditi na teh dosežkih z okrepitevijo obstoječih zmogljivosti in spodbujanjem sinergij med disciplinami.

Združenje poudarja, da so nadaljnje naložbe v raziskave na področju trajnosti bistvene za pridobivanje znanja in dokazov, potrebnih za reševanje medsebojno povezanih izzivov Evrope. Združenje zlasti poudarja, da so raziskave na področju trajnosti potrebne za okrepitev pripravljenosti in dolgoročne odpornosti Evrope, za boljše razumevanje družbenih razsežnosti prehoda ter za spodbujanje globalnega sodelovanja.

Krepitev pripravljenosti in dolgoročne odpornosti Evrope

Raziskave na področju podnebja in trajnosti zagotavljajo znanje, potrebno ne le za predvidevanje in odzivanje na neposredna tveganja, temveč tudi za obravnavanje strukturnih vzrokov podnebnih sprememb in krepitev dolgoročne odpornosti EU. Vse večji poudarek na odpornosti in „potrebi po bistvenem povečanju pripravljenosti“, kot je poudarila predsednica von der Leyen v svojem govoru [o stanju Unije za leto 2026](#), na primer v odzivu na ekstremne podnebne pojave, ponuja pomembno priložnost za ponovno potrditev strateške vrednosti raziskav na področju trajnosti. **Čeprav sta pripravljenost in prilagajanje bistvena, morajo raziskave na področju trajnosti podpirati tudi preventivne pristope, ki obravnavajo temeljne vzroke za degradacijo okolja in podnebne spremembe ter zmanjšujejo tveganja, preden se uresničijo.** Raziskave bi morale okrepiti tudi zmožnost EU za ocenjevanje, predvidevanje in obvladovanje sistemskih podnebnih in okoljskih tveganj, vključno s tveganji, povezanimi s preseganjem planetarnih meja in ekoloških prelomnih točk. Takšno znanje je bistveno za oblikovanje politik na podlagi dokazov, strateško predvidevanje in dolgoročno gospodarsko odpornost. Ker se politična agenda EU vse bolj odziva na geopolitično nestabilnost, okoljska tveganja in druge kompleksne krize, pripravljenosti ne smemo razumeti zgolj v smislu kratkoročnih odzivov. Univerze so v edinstvenem položaju, da lahko pridobijo dokaze, potrebne za razumevanje zapletenih izzivov, katerih vplivi se kažejo skozi desetletja, vključno z njihovimi posledicami za prihodnje generacije. Njihova sposobnost ohranjanja dolgoročnih raziskovalnih perspektiv, ki presegajo neposredne politične in finančne cikle, ostaja bistvena za krepitev odpornosti in pripravljenosti EU.

Razumevanje družbene razsežnosti prehoda

Hkrati se reševanje podnebnih in okoljskih izzivov ne more opirati zgolj na tehnološke inovacije. **Učinkoviti odzivi so odvisni tudi od raziskav, ki nam pomagajo razumeti družbene, vedenjske, gospodarske, politične in upravne razsežnosti. Družbene vede, umetnost in humanistika(SSAH) zato igrajo ključno vlogo pri pridobivanju dokazov, potrebnih za podporo družbeno sprejemljivega, gospodarsko izvedljivega in**

¹ Breton et al. (2025). Univerze v oblicu podnebne in naravne krize: Podvojitev naše zavezanosti trajnostni prihodnosti (The Guild Insight Paper št. 6) Združenje evropskih raziskovalno intenzivnih univerz in Bern Open Publishing. DOI: <https://doi.org/10.48620/86536>

pravičnega prehoda. Raziskave morajo še naprej poglobljati naše razumevanje vpliva podnebne nestabilnosti, pri čemer je treba priznati, da bo neuspeh pri doseganju podnebnih ciljev in ciljev na področju biotske raznovrstnosti še dodatno zaostril medsebojno povezane okoljske, socialne in gospodarske neenakosti ter dejavnike, ki so podlaga za skepticizem in strah v zvezi s politikami trajnostnega razvoja. Prav tako bi morale preučiti vprašanja, kot so vplivi na porazdelitev, zdravje, blaginja in podnebna pravičnost, hkrati pa pokazati oprijemljive koristi ukrepov za blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje za državljane in skupnosti. To zajema na primer distributivne učinke sedanjih politik blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje, vključno s tem, kako različne skupine doživljajo njihove kratkoročne učinke, ko države EU postopno opuščajo neomejeno uporabo fosilnih goriv in povečujejo uporabo čistejših proizvodov. Zveza ponovno poudarja, da bo [okrepitev dialoga](#) med raziskovalci, oblikovalci politik in družbo pomagala zagotoviti, da bodo dokazi učinkovito vplivali na odločanje.

Spodbujanje globalnega sodelovanja

Pristop EU k raziskavam na področju trajnosti bi moral odražati tudi globalno naravo teh izzivov in odzivov, kot so trajnostni prehodi, ter njene odgovornosti do mednarodnih partnerjev. Podnebne spremembe, izguba biotske raznovrstnosti in poslabšanje stanja okolja različno vplivajo na države in skupnosti, pri čemer so najbolj prizadete države z nizkimi in srednjimi dohodki (LMIC). **Glede na nesorazmeren vpliv podnebnih sprememb na te države je treba raziskave na področju podnebja priznati kot ključni instrument globalnega sodelovanja EU, med drugim tudi prek osredotočenosti pobude „Global Gateway“ na podnebje in energijo (drugi steber) ter na izobraževanje in raziskave (peti steber).** EU bi morala okrepiti mednarodno raziskovalno sodelovanje in pravična partnerstva, pri čemer bi morala večjo pozornost posvetiti podnebni pravičnosti ter potrebam in specifičnim okoliščinam svojih partnerjev. Raziskave ne smejo biti zgolj retrospektivne, temveč morajo biti usmerjene v prihodnost in zagotavljati dokaze o soprihodkih, kompromisih in medsebojnih odvisnostih, ki so primerni za različne okoliščine.

Zagotavljanje stalne razpoložljivosti in dolgoročne dostopnosti podatkov o raziskavah na področju podnebja in okolja je pomemben del teh prizadevanj, zlasti glede na nedavne dogodke, ki vplivajo na zagotavljanje [podatkov](#) o podnebjju na mednarodni ravni. Z umestitvijo znanstvene odličnosti, odprtosti in pravičnih partnerstev v središče svojega pristopa lahko EU okrepi svoj položaj znotraj globalnega raziskovalnega ekosistema trajnostnega razvoja, hkrati pa prispeva k skupnim rešitvam ter okrepi svojo verodostojnost in strateško vlogo v vse bolj povezanem svetu.